

AANDACHT VOOR DE OUDER-KIND RELATIE

VANUIT DE INFANT MENTAL HEALTH (IMH) VISIE

Belang van kijken naar de ouder-kind relatie

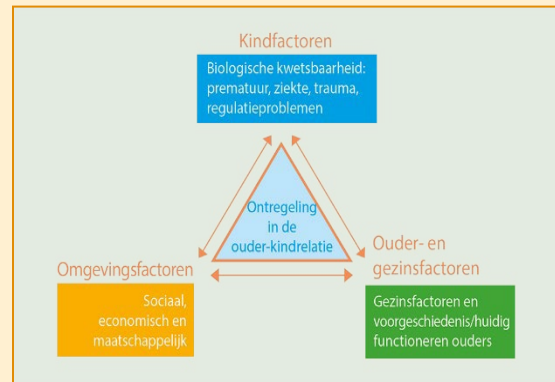

De eerste 1001 dagen, van conceptie tot 2 jaar, zijn een sensitieve periode in de ontwikkeling van een kind.^{Leestip1} Baby's en jonge kinderen ontwikkelen zich in contact met anderen. De kwaliteit van de relatie met ouders is belangrijk. In een veilige ouder-kind relatie ontwikkelen jonge kinderen zich het meest optimaal. Ieder kind heeft de basale basisbehoeften als eten, drinken en fysieke veiligheid. Daarnaast heeft een kind een betrouwbare en voorspelbare ouder nodig, die zorg draagt voor emotionele basisbehoeften als regulatie, emotionele veiligheid, warmte en geborgenheid. Onder meer de lichamelijke, sociaal-emotionele, taal- en hersenontwikkeling worden beïnvloed door de kwaliteit van de ouder-kindrelatie. De emotionele band tussen kind en ouder is hierdoor net zo noodzakelijk als voeding.

Soms groeit het kind op in een minder optimale omgeving, waardoor een ontregeling in de ouder-kindrelatie kan ontstaan. Deze ontregeling kan aanzienlijke gevolgen hebben voor de ontwikkeling van het kind. Gezien het belang van een veilige ouder-kind relatie en de sensitieve periode van de eerste 1001 dagen, is het vroeg signaleren van risico's en het tijdig inzetten van passende hulp voor ouder en kind van groot belang. Dit kan bijvoorbeeld door het verwijzen naar een Infant Mental Health Specialist (IMH-specialist).

IMH – bij zorgen over de ouder-kind relatie

Een IMH-specialist is gespecialiseerd in het jonge kind en de ouder-kind relatie. De ouder-kind relatie wordt beïnvloed door een samenspel van factoren: (1) factoren bij het kind zelf, (2) factoren in de omgeving en (3) factoren bij de ouders en het gezin.

(bron: risicofactorenouderkindrelatie.nl, oorspronkelijk idee: de trias van Papousek)

Een IMH-specialist richt zich in de hulpverlening aan ouder en kind op dit samenspel aan factoren. Er wordt onder andere gekeken naar het ontwikkelingsverloop van het kind, de ouder en de wereld om het kind en de ouders heen, om zo betekenis te geven aan het gedrag van het kind. Hierbij stellen zij zich de vraag: "Hoe komt het dat dit kind, in deze omgeving, met deze ouders, deze moeilijkheden heeft?". In de behandeling is oog voor zowel beschermende als risicofactoren en wordt samengewerkt om problemen te verminderen. Een IMH-specialist is zowel passend bij preventief werken als wanneer er veel problemen spelen.

Beschermende en belemmerende factoren

Om tijdig te kunnen signaleren en door te verwijzen, is het nodig om te weten waar je als professional op moet letten in de ouder-kind relatie. Uit onderzoek blijkt dat er specifieke factoren zijn die de kans op ontregeling van de ouder-kind relatie vergroten, de zogeheten *belemmerende factoren*. Daarnaast zijn er *beschermende factoren*, die als buffer tegen deze belemmeringen kunnen dienen. Een opeenstapeling van belemmerende factoren zorgt voor een grotere kans op een negatieve invloed op de ouder-kind relatie en daarmee voor een risico op de ontwikkeling van een kind. Zowel de beschermende als de belemmerende factoren kunnen de ouder, het kind of de omstandigheden van het gezin betreffen.

Belemmerend in de ouder-kind relatie is bijvoorbeeld een gecompliceerde bevalling, een ouder die te veel stress ervaart, conflicten binnen het gezin en een moeilijk temperament bij het kind. **Beschermend** in de ouder-kind relatie is een ouder die sensitief reageert (signalen van het kind herkent en tijdig en adequaat reageert), mentaliseert (onderkent wat er in het kind omgaat) en die rust, structuur en voorspelbaarheid biedt.

Deze vaardigheden van de ouder worden echter sterk beïnvloed door hoe het met de ouder zélf gaat en wat de omstandigheden van de ouder zijn.

Voor een handig overzicht van beschermende en risicofactoren die van invloed zijn op de ouder-kind relatie, verwijzen we graag naar de risicokaart.^{Leestip2}

AANDACHT VOOR DE OUDER-KIND RELATIE

VANUIT DE INFANT MENTAL HEALTH (IMH) VISIE

Waar let ik op?

Kom jij als professional in contact met ouders van baby's en jonge kinderen dan is het waardevol om te weten waar je op moet letten in de ouder-kind relatie. Veel professionals hebben het over een onderbuikgevoel waar ze op vertrouwen, maar hoe maak je dat concreet? Wat kun je opmerken door de interactie tussen ouder en kind te **observeren**? **Welke vragen kun je stellen** om inzicht te krijgen in de ouder-kind relatie?

Wat kan je zien bij het kind en de ouder?

Het kind

- kijkt weg van de ouder
- initieert geen contact
- laat zich moeizaam troosten door de ouder
- klampt zich erg vast aan de ouder
- overstrekt zich

De ouder

- houdt afstand van het kind
- toont weinig affectie richting het kind
- praat boos tegen of over het kind
- reageert weinig op het kind (vb. ouder is stil of heeft een vlakke gezichtsuitdrukking)

De Informatiekaart Signaleren en ondersteunen van de ouder-kindrelatie^{Leestip3} biedt een overzicht van signalen in gedrag en gevoel van zowel kind als ouder en geeft tips voor de hulpverlener.

Wat kan je vragen aan de ouder?

Sommige hulpverleners vinden het lastig om het gesprek aan te gaan als er zorgen zijn over de ouder-

kindrelatie. Ze verwachten dat ouders eventuele problemen die ze hebben zelf aankaarten. Niet alle ouders zullen dat echter doen. De volgende vragen kunnen helpen om het gesprek te openen met een ouder.

Voorbeeldvragen

- Hoe is het om ouder te zijn van....?
- Hoe ervaar je de band met je kindje?
- Zijn er momenten dat jij je kindje niet goed begrijpt? Hoe is dat voor jou?
- Als je kindje aan het huilen is, hoe is dat voor jou en wat doe je?
- Lukt het jullie een nieuwe balans te vinden in jullie leven, nu jullie kindje er is?
- Waaraan zie jij het als je kindje iets van je nodig heeft?

Voor het betekenis geven aan de antwoorden blijft observeren belangrijk. Je let niet alleen op *wat* er gezegd wordt, maar ook *hoe* het gezegd wordt. Naast de woorden zijn o.a. de gezichtsuitdrukking, intonatie en lichaamshouding relevant.

Zorgsignalen

- De ouder komt moeilijk of niet tot een antwoord
- De ouder vertelt iets naars met een vlakke of positieve gezichtsuitdrukking
- De ouder praat op een vijandige toon over het kind
- De ouder wordt overspoeld door emoties
- De ouder geeft aan geen of een negatieve band te ervaren

Wanneer verwijzen naar een IMH specialist?

Als wat je gezien en gehoord hebt reden geeft tot zorg dan is verwijzen naar een IMH Specialist passend. Neem laagdrempelig contact op met een IMH Specialist voor consultatie.

Maak je je geen grote zorgen maar denk je wel dat de ouder steun kan gebruiken bij het vormgeven aan ouderschap en het versterken van de ouder-kindrelatie? Ook dan kan een IMH Specialist helpen. Op de website van de [DAIMH](#) en [WAIMH Vlaanderen](#) vind je IMH Specialisten in jouw regio. Ook op de website van [IMH-Nederland](#) kun je IMH professionals vinden.

Leestips

- ¹[Manifest en website 1001 kritieke dagen](#) (het NIP, de NVO, de DAIMH en Babywerk).
- ²[Risicokaart ouder-kindrelatie](#) (Jeugd GGZ en IMH Centrum Ouder Kind Lijn); een overzicht van risico- en beschermende factoren die van invloed kunnen zijn op de ouder-kind relatie
- ³[Informatiekaart Signaleren en ondersteunen van de ouder-kindrelatie](#); (Babykennis)
- [Richtlijn ouder-kind relatie](#) (NCJ); handvatten voor het handelen van professionals tijdens contact met jeugdigen van -9 maanden tot 18 jaar oud en hun ouders.
- [IMH Nederland](#); voor matching, informatie en toolboxes voor ouders en professionals

